

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Kaupan liitto ry (KL) pitää hyvänä, että koulutuspoliittinen selonteko tehdään ja luodaan tasa-arvoisempaa koulutusta kaikille. Lasten ja nuorten osalta selonteko on kattava. KL toivoo, että työelämän tulevaisuuden haasteet otettaisiin paremmin huomioon. Elinikäinen oppiminen, digitalisaatio ja muutokoulutus haastavat niin nuoria kuin jo työelämässä olevia aikuisia. Työelämän murros kiihtyy ja selonteossa olisi tärkeää ottaa kantaa myös uusien osaamistarpeiden ennakkointiin ja niiden hallitsemiseen.

Työelämä- ja elämäntaitotaidot ovat heikentyneet viime vuosina ja niiden merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Nuoren osalta on tärkeää saada työkokemuksia jo nuorena ja myös oppia vuorovaikutustaitoja mahdollisimman nuorena. Huonot työelämätaidot voivat pahimmassa tapauksessa luoda epätasa-arvoa nuorten keskuudessa.

Vahvempi yhteydenpito elinkeinoelämän toimijoiden kanssa olisi ollut tärkeää selontekoa laadittaessa. Työelämän murros tuo uusia teemoja, joita olisi syytä tarkastella tarkemmin. Näitä ovat mm. alustatalous, inhimillisen kohtaamisen tärkeys, luovuus, kriittinen ajattelu, digitalisaatio, kyberturvallisuus, ilmastonmuutos ja jatkuvan oppimisen teemat.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

KL mielestä tulevaisuuden näkymät eivät ole riittävän kunnianhimoiset. Megatrendit muuttavat yhä nopeammin maailmaa, ja esimerkiksi digitalisaatio muuttaa jo nyt niin opiskelua, opettajien työtä ja työelämää. KL kaipaakin enemmän tulevaisuuden osaamistarpeiden ennakkointia ja muuttuvan ympäristön vaikutuksia työelämään.

KL on samaa mieltä, että ajassa kehittyvä sivistys vahvistaa niin yksilöiden, organisaatioiden ja yhteiskuntien kysyä sopeutua muutoksiin. Yleisestä sivistyksestä ja laadukkaasta tutkimuksesta hyötyvät kaikki yhteiskunnan tasot. Jatkossa laadukas tutkimustyö hyötyy vahvasta yhteistyöstä elinkeinoelämän kanssa.

Selonteon visiossa erityisen kannatettavaa on tavoite, että kaikilla tulee olla mahdollisuus kehittää ja uudistaa osaamistaan työuran eri vaiheissa riippumatta taustasta, työpaikasta tai elämäntilanteesta. Työelämän muutokset vaikuttavat eri aloihin eri nopeudella, ja erilaista osaamista tarvitaan. Kaupan alalla digitalisaatio, alustatalous ja vastuullisuus luovat muutoksia alan rakenteisiin, kuten esimerkiksi työtehtäviin, markkinoihin sekä liiketoimintamalleihin. Osaamistarpeet muuttuvat alati kiihtyvällä tahdilla.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

KL pitää esitettyjä perusteita hyvänä pohjana laadukkaalle varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetukselle. Tulevaisuuden työelämässä tarvitaan enemmän kriittistä ajattelua, luovaa toimintaa ja laadukasta inhimillistä kohtaamista. Varsinkin palvelualoilla pehmeät taidot korostuvat jo nyt. Näiden pohjat opetetaan nuorelle jo hyvin varhaisessa vaiheessa. On myös taattava riittävät taidot ja resurssit opettajille.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Selonteossa käydään hyvin nuorten opintopolkua toisessa asteessa. Tasa-arvoinen koulutusjärjestelmä on erityisen kannatettava asia, minkä mahdollistaa selonteossa mainittu entistä laajempi yhteistyö yritysten kanssa. KL toivoo erityisesti panostusta oppilaitosten ja yritysten systemaattiseen yhteistyöhön, missä työelämä tuodaan vahvasti oppilaitosten toimintaan ja sitä kautta valmistunut nuori on entistä paremmin työelämään sopeutuva.

KL toivoo, että selonteossa otettaisiin paremmin huomioon aikuisopiskelijat toisella asteella. Ammatillisella puolella he muodostavat merkittävän osuuden opiskelijoista. Toinen aste yhteistyöllä elinkeinoelämän kanssa mahdollistaa laadukkaan jatkuvan oppimisen ja työuran. Oppilaitosten rahoitusmallit ja kannustimet pitäisi integroida enemmän aikuisopiskelijoiden ja työelämän osaamistarpeiden huomioimiseen.

Selonteossa esitetty digitaalinen ekosysteemi on erittäin kannatettava. Digitaalinen alusta tehostaisi jatkuvan oppimisen työympäristöä ja madaltaisi kynnystä yritysten ja oppilaitosten yhteistyölle. Työelämämoduulien ansiosta jatkossa yksilö voi paremmin valita haluamansa opintokokonaisuudet. Tämä palvelee sekä työyhteisöä että yksilöä. Tiiviimpi yhteistyö elinkeinoelämän kanssa jo nyt takaa laadukkaat opintokokonaisuudet.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

KL mielestä Suomessa pitäisi olla tarjolla sekä kandidaatti- että maisteritasolla kaupan ja digitaaliseen kauppaan keskittyvä laaja opintokokonaisuus, jonka voisi ottaa osaksi eri alojen pää- ja sivuaineopintoja. Opintokokonaisuutta tukisi kaupan alaan keskittyvä professori. Tulevaisuuden tarpeisiin vastataan laadukkaasti ja paremmin, kun kaupan ala ymmärretään ja sen vaikuttavuus huomioidaan korkeakouluopinnoissa. Aikuisopiskelijat tarvitsevat tulevaisuudessa enemmän pieniä opintokokonaisuuksia päivittääkseen osaamistarpeensa alati muuttuvassa työelämässä.

Laadukas datatalouden ymmärrys palvelee kaikkia toimialoja ja on erityisen tärkeää, että datalla johtamisen tärkeys tuodaan esille korkeakouluissa. Lisäksi tiimijohtaminen on tärkeä kokonaisuus kaupan alalla ja sen merkitys jatkossa korostuu. Kaupan muuttuessa digitaalisemmaksi kilpailu kansainvälistyy ja osaamistarpeet muuttuvat. Niin alalle valmistuvien kuin työssä olevien digitaalinen osaaminen korostuu.

KL pitää tärkeänä entistä tiiviimpää yhteistyötä yritysten ja yliopistojen välillä. Kuilua teoreettisten opintojen ja käytännön työelämän välillä olisi mahdollista kaventaa lisäämällä opintojen aikaista vuorovaikutusta yritysten ja opiskelijoiden välillä. Projektimaiset, liike-elämän ongelmia ratkaisevat case-kurssit, joilla hyödynnetään yritysten käytössä olevia järjestelmiä sekä toimitaan monitieteisissä ryhmissä, valmistaisivat opiskelijoita työelämää varten. Opinnäyteyhteistyön ja opintoihin kuuluvien harjoitteluiden kehittäminen lisäisi opiskelijoiden altistumista työelämän aineistoille ja työskentelytavoille.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

KL pitää jatkuvaa oppimista poikkieleikkaavana aiheena eikä erillisenä saarekkeena koulutuksessa. Tulevaisuudessa laadukas yhteistyö elinkeinoelämän kanssa takaa laadukkaan opetuksen toisella asteella ja korkeakouluissa. KL kannattaa, että jatkuvan oppimisen palvelutarjontaa tehdään tiiviissä yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, työelämän ja yritysten kesken ja että rahoitusmallit tukevat tätä. Lisäksi julkinen digitaalinen alusta tukisi kokonaisuutta ja madaltaisi yhteistyön kynnyksiä niin koulutuksen järjestäjille kuin yrityksille.

Muunnoskoulutus on tärkeä osa-alue tulevaisuudessa. Toimialoilta toisille siirtyvät yksilöt tarvitsevat laajaa muunnoskoulutusta, koska on selvää, että osa työpaikoista katoaa ja muuntokoulutuksen avulla yksilöt pääsevät kiinni toisen toimialan tehtäviin. Esimerkiksi teknisen puolen osaajille löytyy työpaikkoja kaupan alalta, jos yksilö saa riittävät perustaidot myyntityöhön, asiakasymmärrykseen ja datan käyttöön. KL näkee tulevaisuuden osaajat moniosaajina, jotka yhdistävät substanssiosaamista pehmeisiin taitoihin, kuten vuorovaikutustaitoihin.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

KL pitää erittäin tärkeänä tavoitteena, että opetushenkilöstön koulutusta ja sen painopisteitä tarkastellaan sekä niiden laadusta huolehditaan. Erittäin tervetulleena KL pitää kasvatusta- ja opetusalan koulutusten kehittämisfoorumin perustamista.

Tulevaisuudessa opettaja joutuu kohtamaan uusia asioita työuransa aikana entistä enemmän ja joissain tapauksissa opettaja ja opiskelija ovat yhdessä uuden äärellä. Myös opettajainkoulutuksessa on entistä enemmän huomioitava oppimistaidot ja itsensä kehittäminen, minkä avulla myös opettajat pysyvät muuttuvan maailman mukana. Laadukas yhteistyö elinkeinoelämän kanssa takaa opettajille tarkemman tilannekuvan työelämästä ja sen kehityksestä.

Digitaaliset taidot korostuvat opettajan työssä tulevaisuudessa, koska työtavat ja -menetelmät digitalisoituvat. Hybridiopettaminen korostuu tulevaisuudessa, koska kaikkea ei tarvitse tehdä lähiopetuksessa. Tämä mahdollistaa myös laajemman oppilaitosyhteistyön, josta hyötyvät yksilöt, opettajat, koulutuksen tarjoajat ja yritykset.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

KL pitää tärkeänä, että maahanmuuttajataustaisten kielitaidon oppimiseen panostetaan jatkossa enemmän. Palvelualoilla tarvitaan jatkossakin sujuvaa kotimaisten kielten osaamista. Ulkomaisten opiskelijoiden houkuttelua ja integrointia Suomeen KL pitää erittäin kannatettavana asiana.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Ismail Bate
Kaupan liitto ry - Ekonomisti